

Eirāzijas ūdra sugas aizsardzības plāna izstrāde

Kas ir sugas aizsardzības plāns?

Sugas aizsardzības plāns (SAP) ir attiecīgās sugas ekspertu veidots stratēģisks dokuments, kurā tiek pamatota sugas aizsardzības nepieciešamība un paredzēti risinājumi sugas aizsardzības turpmākai nodrošināšanai. Ar sugas aizsardzību šajā kontekstā saprot apdraudētās populācijas (pasaulē, valstī, reģionā), kurai stratēģija tiek plānota, stāvokļa uzlabošanu vai arī esošā stāvokļa saglabāšanu, ja tas populācijai ir labvēlīgs vietējā mērogā, bet suga ir apdraudēta pārējā tās areāla daļā vai kopumā jutīga pret pieaugošo cilvēka ietekmi. Latvijā SAP izstrādi un apstiprināšanas kārtību, ja sugai nepieciešami īpaši aizsardzības pasākumi, paredz Sugu un biotopu aizsardzības likuma 17. pants.

Kāpēc ūdriem?

Eirāzijas ūdri *Lutra lutra* ir vairāk nekā metru gari un līdz pat 10 kg smagi sermuļu dzimtas plēsēji, kas uzturas gan ūdenī, gan uz sauszemes. Ūdens ūdriem ir nepieciešams kā vide, kurā baroties un droši pārvietoties. Ūdenī ūdrus apdraud toksiskais piesārņojums un zvejas rīki. Ūdru populācijas stāvoklis ir tiešā veidā saistīts arī ar piekrastes biotopu stāvokli un aizsardzību. Pretēji jūras zīdītājiem roņiem un vaļiem, kas var peldēt neierobežoti ilgi, ūdriem gandrīz nav zemādas tauku slāņa, un to vienīgais siltuma izolators ir apmatojums. Zināmu laiku ūdra kažoks nesamirst, jo satur gaisa slāni, kas neļauj ūdenim piekļūt ādai. Taču, kad gaiss no apmatojuma tiek izspiests, ūdram ir jāizkāpj sausumā, jāatrod kāda vieta ar smiltīm, kūdru, zāli, satrunējušu koksni vai atkarībā no sezonas – sniegu, kur, aktīvi berzējoties, kažoka īpašības tiek atjaunotas. Ja kaut vienu no vides elementiem cilvēks pārāk intensīvi izmanto un pārveido savām vajadzībām, ūdri šādu teritoriju pamet. Pamestās teritorijas var būt nelabvēlīgas vai pat bīstamas pašiem cilvēkiem, tādēļ visā Eiropā ūdriem tiek veltīta liela uzmanība un tos nedrīkst medīt. Ūdri uzskatāmi par vienu no nozīmīgākajām vienlaikus saldūdeņu un to piekrastes ekosistēmu raksturojošām sugām ar tā dēvēto “lietussarga sugas” nozīmi sugu un biotopu aizsardzībā.

Latvijā ūdri ir īpaši aizsargājami un vienlaikus plaši izplatīti. Pastāv vismaz divi ar labvēlīga sugas aizsardzības stāvokļa nodrošināšanu saistīti jautājumi, kuriem nepieciešams risinājums plānotu pasākumu veidā. Tas ir nezināmais nejauši nogalināto ūdru skaits bebru medībās un postījumu riska mazināšana, ko ūdri nodara dīkšaimniecībām. Tā kā sugas aizsardzībai nepieciešama arī atbilstoša biotopu aizsardzība, tad aktuāli ir vienoties par kārtību, kādā ūdru aizsardzības prasības tiek ievērotas, izstrādājot īpaši aizsargājamo dabas teritoriju individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus.

Eirāzijas ūdra aizsardzības plāna izstrāde Latvijā notiek Latvijas Vides aizsardzības fonda (LVAF) finansēta projekta ietvaros.

SAP sabiedriskās apspriedes

Ūdra SAP izstrādes gaitā notiks tā sabiedriskā apspriešana trīs kārtās.

1. apspriede plānota 2017. gada 14. jūnijā. Tajā aicināti piedalīties visi interesenti, kurus skar ūdru un saldūdens ekosistēmu aizsardzības prasības Latvijā. Apspriedē paredzēts iepazīstināt ar tēmām, kuras tiks aplūkotas SAP izstrādes procesā un aktualizēta informācija par populācijas stāvokli un to ietekmējošiem faktoriem. Tiks uzklauti un fiksēti protokolā interešu grupu viedokļi, priekšlikumi un argumenti.
2. apspriede – seminārs plānots 2017. gada 5. jūlijā. Tajā piedalīsies pieaicināts starptautiska mēroga eksperts Dr. Andreas Kranz (Austrija) ar pieredzi ūdru aizsardzībā Centrāleiropas valstīs – Austrijā, Vācijā un Čehijā. Viņa uzdevums būs izvērtēt gan SAP izstrādātāju ierosināto pasākumu piemērotību sugu aizsardzības mērķiem, gan sabiedrības interešu grupu viedokļu pamatotību, iestrādāšanas iespējas un nepieciešamību SAP. Iestādes, organizācijas un interešu grupas, lai piedalītos šajā seminārā, tiks aicinātas izvirzīt savus angļu valodā runājošus pārstāvjus.
3. apspriede tiks organizēta pēc SAP izstrādes pabeigšanas kā prezentācija par satura galīgo versiju. Tās norises laiks un darba kārtība tiks izziņota visiem, kuru sadarbības rezultātā būs notikusi SAP izstrāde.

SAP izstrādes pirmās apspriedes tēmas:

1. Sugas bioloģija un ekoloģija

Galvenā uzmanība pievērsta sugas raksturojuma daļai, kas saistīta ar aizsardzības problēmām – barošanās, vairošanās, dzīvesvietu izvēle, slimības, konkurenti u.c. jautājumi. Tiks sniegta informācija par pētījumu rezultātiem, kas iegūti Latvijā un kaimiņvalstīs. Prezentēts datu apkopojums par populācijas stāvokli saskaņā ar Latvijā veikto ūdru monitoringu. Ierosināts sugas aizsardzības mērķu un galveno uzdevumu sākotnējais formulējums.

2. Tiesiskās normas

Aktualizētas tiesiskās normas, kas atbalsta un regulē sugas aizsardzību, īpaši akcentējot jautājumus, kuros tiesiskais regulējums ir nepietiekams vai neatbilstošs.

3. Starptautiskās norises un iniciatīvas sugas aizsardzībā

Starptautiskās Dabas aizsardzības savienības Ūdru speciālistu grupas (IUCN SSC OSG) darbība.

4. SAP izstrādes turpmāk plānotā rīcība un pasākumi

Aptauja ūdru postījumu veidu un apmēru apzināšanai. Anketas izplatīšana interešu grupās un speciālistu izbraukumi uz postījumu vietām.